

UITGANGSPUNTEN VOOR DEELTIJD ONDERWIJS (zoals vastgesteld door de Algemene Vergadering 31 januari 2013)

Context

1. De bekostigde hogescholen zijn verreweg de belangrijkste aanbieder van deeltijd opleidingen die daadwerkelijk leiden tot het behalen van een graad door studenten. Behoudens de Open Universiteit is de omvang van het deeltijd onderwijs aan de universiteiten zeer beperkt en behalen studenten aan niet-bekostigde opleidingen in meerderheid geen graad vanwege de hoge uitval.

2. Het aantal deeltijd studenten aan bekostigde hogescholen is de afgelopen jaren afgenomen. Zonder uitputtend te kunnen zijn, hangt dat samen met:

- a) het aanzienlijk grotere aantal studenten dat op jonge leeftijd een diploma behaalt dan 20 of 30 jaar geleden;
- b) regelgeving zoals het vestigingsplaatsbeginsel, bekostigingsvoorwaarden en onduidelijkheden over relatie bekostigde en onbekostigde opleidingen;
- c) de dominante aandacht voor voltijdsonderwijs in een context van voortdurende studentengroei.

De afname van het aantal deeltijd studenten leidt bij hogescholen tot het maken van keuzes en het saneren van ondoelmatige (deeltijd) opleidingen.

3. Tezelfdertijd kan HET deeltijd hbo niet over één kam worden geschoren. Er zijn wel degelijk deeltijd opleidingen (bijvoorbeeld sommige masteropleidingen) waar geen sprake is van terugloop in studentenaantallen. Daarom is het van belang passend om te gaan met de verschillende kenmerken van opleidingen in het deeltijdonderwijs, bijvoorbeeld tussen bachelor en masteropleidingen.

4. Niet alleen zijn de bekostigde hogescholen nog steeds de belangrijkste aanbieder van opleidingen waar studenten in deeltijd een graad verwerven, door hun publieke functie en de relatie met het voltijd hbo dragen zij ook zorg voor deeltijd opleidingen waar de hbo-standaard leidend is, waar, naast het verwerven van de voor beroepsuitoefening noodzakelijke kennis en vaardigheden, aandacht is voor persoonlijkheidsvorming en voor het voor de moderne professional zo belangrijke onderzoekend vermogen.

Uitgangspunten

5. De hogescholen zijn ten principale van mening dat elke Nederlander, indien daarvoor gekwalificeerd, één bekostigde bachelor en één bekostigde master opleiding moet kunnen volgen, of het nu in voltijd of in deeltijd is. Dit betekent dat overheidsbeleid dat op grond van specifieke arbeidsmarkt overwegingen bepaalde typen opleidingen wél dan wel niet bekostigt, wordt afgewezen. Een exclusieve oriëntatie op topsectoren wordt dus afgewezen.

6. De hogescholen onderschrijven het uitgangspunt dat overheidsbekostiging uitsluitend betrekking heeft op opleidingen die gericht zijn op het behalen van een graad. Het beschikbaar stellen van bekostiging voor cursussen of modules zonder het behalen van een graad leidt immers tot publieke bekostiging van voorheen privaat gefinancierde activiteiten, tot weglekeffecten. Het bekostigen van cursussen en modules niet gericht op het behalen van een diploma zal leiden tot een aanzienlijke toename van het beroep op overheidsbekostiging hetgeen vervolgens hetzij zal leiden tot selectieve bekostiging (in strijd met uitgangspunt 5), hetzij tot een verdere verdunding van het budget dat ook het voltijd hbo zal raken.

Tegen die achtergrond is het logisch dat **als** de bekostiging zou verlopen via een beurs of een stelsel van vouchers, het **dan** noodzakelijk is dat te doen in de vorm van een lening die pas wordt kwijtgescholden als de student zijn graad heeft behaald. Immers, zonder een dergelijk arrangement zou er de facto sprake zijn van een overheidsbekostiging van cursussen of modules zonder dat er een diploma wordt behaald. Daarmee is een stelsel van vouchers voor onderwijs dat niet tot een graad leidt geen lonkend perspectief.

Tegelijkertijd is de vraag of een dergelijke benadering wel zal leiden tot een vergroting van de aantrekkingskracht van het deeltijd hbo voor studenten. Immers, studenten die nu willen starten met een deeltijd opleiding behoeven zich geen zorgen te maken over de kosten van het onderwijs (behoudens collegegeld betaalt de overheid immers), ook niet als hij/zij tussentijds uitvalt. Dat ligt anders in het geval van beurzen of vouchers die een lening blijven als tussentijds wordt gestopt met de studie. Dit perspectief zal eerder belemmerend dan bevorderlijk zijn voor de instroom.

Experimenten

7. De hogescholen vinden het belangrijk dat er experimenteerruimte ontstaat en dat de AMvB die daartoe in voorbereiding is, de noodzakelijke ruimte schept. Op grond van de uitkomsten hiervan kan dan in 2016 worden bezien of en zo ja, welke wijziging van wet- en regelgeving wenselijk is. Definitieve besluitvorming van de kant van de overheid eind 2013/2014 is dan ook onwenselijk.

8. Het vestigingsplaatsbeginsel is een rem op vraaggericht deeltijd hbo. Tegelijkertijd kan versplintering van het aanbod op een veelheid van locaties van invloed zijn op de kwaliteit en doelmatigheid van het aanbod. Het is wenselijk dat in een experimentele setting kan worden geëxperimenteerd met een minder rigide omgang met het vestigingsplaatsbeginsel waarbij een hogeschool ook elders een deeltijd opleiding mag aanbieden waarbij, indien het voedingsgebied van een andere hogeschool wordt geraakt, instemming van deze hogeschool noodzakelijk is.

9. Bij de totstandkoming van de experimenteer-AMvB zal moeten worden bezien welke versoepeling wenselijk is ten opzichte van de uitgangspunten uit de 'notitie Helderheid' en die thans een rem zijn op de ontwikkeling van (on)bekostigde deeltijdopleidingen.

10. Deeltijd onderwijs gericht op het behalen van een graad vormt onderdeel van het bredere leven lang leren waartoe ook behoren een veelheid van cursussen en opleidingen die niet leiden tot een graad. Het bekostigd onderwijs kent – gegeven de overheidsbekostiging – regelgeving die een zekere inperking heeft voor het aanbieden van vraaggericht, flexibel, maatwerkgericht onderwijs van kortere en langere duur. De uitspraak hierboven onder 6 is hiervan één van de voorbeelden. Tegelijkertijd kan worden vastgesteld dat vanuit het bedrijfsleven/werkveld grote behoefte bestaat aan een aanbod dat aansluit bij vragen naar omscholing of bijscholing en aan een grotere mate van flexibilisering veel meer gericht op vraag dan op aanbod.

Daarom is het wenselijk de experimenteerruimte niet alleen betrekking te laten hebben op deeltijd hbo gericht op een diploma, maar ook op experimenten met de uitbouw van cursussen in het kader van het leven lang leren. Daarbij is wezenlijk dat gekozen wordt voor een vorm waarbij de overheid een budget beschikbaar stelt op voorwaarde van een dominante private financiering. Aangesloten kan daarbij worden bij het gedachtegoed van "Kwaliteit als Opdracht". De precieze vormgeving hiervan behoeft nadere doordenking maar een modaliteit is dat de overheid een overeenkomst sluit met een hogeschool waarbij de overheid een bepaald budget beschikbaar stelt op voorwaarde van het verzorgen van een overeen te komen 'opleidingsvolume', en waarbij voorts voorwaarde is dat bijvoorbeeld tegenover €1 overheidsgeld, €2 private bijdragen staan van deelnemer, werkgever, O&O-fondsen ed. *Noodzakelijk is dat de overheidsmiddelen die hiervoor beschikbaar komen, niet uit het HBO-budget komen, maar afkomstig zijn van de nog niet bestemde WVA-middelen.*

Profilering

Hogescholen zullen verschillende keuzes maken in de ontwikkeling (en sanering) van hun opleidingsaanbod. Prioriteiten lopen immers uiteen vanwege bijvoorbeeld de specifieke kenmerken van het eigen voedingsgebied (bijvoorbeeld: specifieke samenwerkingsrelaties met bedrijven en instellingen; (on)heldere vraagarticulatie vanuit het werkveld; demografische ontwikkelingen en de invloed hiervan op studentenontwikkeling en portfolio etc.). Met inachtneming hiervan is het belangrijk via een zorgvuldige procesgang ervaringen op te doen die zowel betrekking hebben op deeltijd hbo gericht op een graad, als op het bredere leven lang leren. Die ervaringen kunnen worden gebruikt voor eventuele aanpassing van wet- en regelgeving die het voor de hogescholen mogelijk maakt daarin hun eigen keuzes te maken.